

There are no translations available.

Zrównoważony rozwój obszaru metropolitalnego Warszawy, należy rozpatrywać na kilku płaszczyznach wzajemnie się przenikających. Są to zarówno zagadnienia przestrzenne -pozycja Warszawy w sieci metropolii światowych, europejskich, polskich, a więc swoista równowaga geograficzna, wewnętrzna struktura obszaru, która powinna być zrównoważona pod względem urbanistycznym i wreszcie sposób funkcjonowania tej struktury – płynność przepływów ludzi, idei, środków finansowych, informacji.

Zrównoważenie rozwoju jest niedokładną kalką angielskiego sformułowania sustainable development czy francuskiego development durable. W obydwu tych pojęciach ukryty jest dodatkowo element trwałości, stąd też tak określony rozwój powinien być zrównoważony i trwały, lub też trwale zrównoważony. Wprowadzenie do zagadnień trójwymiarowej przestrzeni wymiaru czwartego – czasu, jest szczególnym wyzwaniem dla planistów, którzy oprócz idealnego stanu docelowego muszą jeszcze ustalić etapowanie osiągnięcia celu lub nawet poza ten cel wyjść.

Sieciowy układ metropolii światowych i europejskich, nakazuje szukać równowagi rozwojowej na poziomie globalnym a Obszar Metropolitalny Warszawy widzieć jako część systemu europejskich obszarów funkcjonalnych. W grubych oczkach tej sieci OMW będzie stanowił ogniwo budujące pozycję całej Europy, jako regionu wewnątrznie spójnego i funkcjonalnego. W układzie europejskim znajdować się będzie na prawym skrzydle struktury, której korpus tworzy dominujący obszar pentagonu - Hamburg, Londyn, Paryż, Mediolan, Monachium lub europejskiego banana. Pozycja metropolii warszawskiej w sieci europejskiej uzależniona jest przede wszystkim od specjalizacji – rozwoju w kierunku najlepiej wykorzystującym endogeniczne potencjały wzrostu – a więc rentę położenia w centrum Europy środkowej, wzrastającą rolę businessu, finansów i zarządzania w gospodarce, istniejące dobre warunki przyrodnicze

Równowaga w systemie krajowym (OMW jako dominujący obszar metropolitalny w policentrycznym układzie miast polskich) wymaga pracy nad ożywieniem pozostałych miast i obszarów metropolitalnych Polski, żeby dystans pomiędzy nimi a Warszawą nie pogłębiał się. Wyraźne jest tu znaczenie kohezji wewnętrznej i pośredniego wpływu polityk krajowych na

pozycję poszczególnych obszarów.

Wśród polityk krajowych szczególnie istotna jest polityka miejska, której Polska dotychczas nie wypracowała. Celem takiej polityki powinno być z jednej strony stworzenie miasta, które jest w stanie konkurować w gospodarce regionalnej, krajowej i globalnej, z drugiej zaś – miasta, które zapewnia swoim mieszkańcom wysoką jakość życia poprzez dogodne miejsce zamieszkania, wysoką jakość przestrzeni publicznych, bogatą ofertę kulturalną i edukacyjną czy pomoc społeczną.

Zagadnienie to staje się trudniejsze w przypadku miast metropolitalnych. Miasto metropolitalne wraz ze swoim obszarem funkcjonalnym wchodzi w wiele złożonych relacji z otoczeniem. Obszar metropolitalny formalnie składa się w wielu gmin, jednak faktycznie pod względem funkcjonalnym jest zintegrowanym organizmem osadniczym. W związku z tym zarządzanie takim obszarem wiąże się z konfliktami wynikającymi z bliskości geograficznej kilku jednostek samorządu terytorialnego. Polityka miejska musi więc być nie tylko polityką skierowaną do miasta jako jednostki administracyjnej o ściśle ograniczonych granicach administracyjnych ale do miasta jako organizmu żywego, w którym kumuluje się szereg zarówno pozytywnych jak i negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych i o szerokim zasięgu funkcjonalnym. Kierunek takiego kształtowania polityki miejskiej znajduje się w Samorządowym projekcie ustawy o polityce miejskiej przyjętym przez Konwent Marszałków RP (styczeń 2009 r.). Projekt ten ma na celu m.in. poprawę koordynacji zadań dotyczących polityki miejskiej w zespole miejskim i wielkomiejskim pomiędzy wszystkimi szczeblami zarządzania, począwszy od lokalnych, regionalnych, krajowych, kończąc na szczeblu europejskim.

Istotną rolę w prowadzeniu polityki miejskiej odgrywają instrumenty jakimi dysponują lub raczej dysponować powinny władze samorządowe. Brak odpowiednich instrumentów nie tylko nie pomaga, ale wręcz hamuje rozwój ośrodków miejskich w kraju, nawet tych, które ze swoimi wskaźnikami makro- i mikro-ekonomicznymi plasują się wśród liderów. Założenia planowego oddziaływania władzy publicznej na rozwój miast w Polsce umieszczone są w najnowszej wersji Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Pozytywne zmiany w kształtowaniu i realizacji polityki miejskiej rokuje także opracowywany obecnie projekt Założeń krajowej polityki miejskiej. Oba dokumenty potrzebują jednak dopracowania aby w swoich przepisach uwzględniały efektywny i zrównoważony rozwój zarówno małych miast jak i metropolii, ze zróżnicowanym poziomem rozwoju przestrzennego i gospodarczego.

Zrównoważony rozwój OMW w województwie mazowieckim (w relacji do pozostałych terenów województwa), jest najtrudniejszą płaszczyzną rozwojową. Województwo Mazowieckie cechujące się ogromnym zróżnicowaniem wewnątrz regionalnym, narażone jest wciąż na wysysanie swych najlepszych sił przez grawitację Warszawy, jako bardzo dynamicznego ośrodka, nieporównywalnego w zakresie płac, cen, wytworzonego PKB per capita. Tu najtrudniejsze jest osiągnięcie wewnętrznej spójności. Rozwój OMW i Warszawy wprowadził średnie PKB na mieszkańca województwa mazowieckiego do poziomu 86% średniej Unii Europejskiej, co wyprowadziło je z grupy regionów kohezyjnych. Jedynie mechanizm regionów przejściowych lub wyłączenie Warszawy jako obszaru statystycznego na poziomie NUTS 2, może dać w średniookresowej perspektywie szansę na kolejne środki z funduszy spójności UE. Budowa równowagi na poziomie europejskim powoduje więc utrudnienie na poziomie lokalnym. W szczególności ma to znaczenie wobec braku potencjałów rozwojowych w głównych miastach regionu, w szczególności Siedlcach, Ostrołęce czy Radomiu. Budowa nowoczesnej infrastruktury transportowej prowadzić może do tym łatwiejszego wymywania sił i środków z obrzeżnych powiatów województwa do stolicy, trudno jednak wyobrazić sobie sytuację, że zrezygnowano by z jej budowy.

Inaczej rzecz ma się w wewnątrz obszaru metropolitalnego gdzie także, a może szczególnie, trzeba szukać równowagi i prowadzić do jego policentryczności. Wewnątrz Obszaru Metropolitalnego Warszawy największymi zagrożeniami w równowadze i harmonijnym rozwoju są procesy rozpraszania, rozlewania i różnicowania zabudowy. Rozlewanie zabudowy, charakterystyczne dla wielu wielkich miast, angielskie urban sprawl, było znane już renesansowym urbanistom, którzy uważali, tak jak Vasari, że miasto idealne powinno mieć zwarty i logiczny kształt, a nie rozlewać się jak plama. Dziś ma to szczególną wagę wobec rozmiarów miast, które dawno wymknęły się penetracji pieszej i wymagają, wciąż lepszych i wydajniejszych form transportu. Presja na wygodę i komfort zamieszkania oraz rosnące ceny gruntów i nieruchomości powodują nieustanny popyt na domy podmiejskie, w szczególności w społeczeństwie stłoczonym do niedawna w bardzo ciasnych lokalach. Gminy, obdarzone swobodą w kształtowaniu własnej przestrzeni oferują nowe tereny budowlane z takim rozmachem, że naturalnemu poniekąd rozlewaniu się zabudowy towarzyszy jej niewspółmierne rozpraszanie, skutkujące w kosztach budowy dróg i linii przesyłowych. Odległe tereny zamieszkania przy koncentracji funkcji zarządczych i wytwórczych w centrum oraz oparcie dojazdów do pracy o transport samochodowy prowadzą do nierównowagi systemu. Dochodzi do tego dodatkowo zapadanie się śródmieść miejskich i pozostawianie wielkich terenów poindustrialnych (tzw. brownareas) jako bariery pomiędzy centrum a peryferiami. Tereny takie jak obszar dawnej Huty Warszawa, dzielnic przemysłowych Woli i Odolan czy terenów dawnej FSO na Żeraniu, potencjalnie znakomicie nadające się na budowę nowych dzielnic miasta, przegrywają z realizowanymi na surowym korzeniu (greenfields) i znacznie gorzej skomunikowanymi dzielnicami Piaseczna czy Lesznowoli wznoszonymi kosztem terenów przyrodniczych. W centrum układu metropolitalnego, oprócz przyjaznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych powinny kształtować się węzły rozwojowe w postaci centrów transportowych, kongresowych i rekreacyjnych – jak na przykład okolice Stadionu Narodowego.

Zrównoważony rozwój obszaru metropolitalnego Warszawy

Written by dr arch. T. Sławiński
Wednesday, 31 August 2011 09:32

Negatywnym zjawiskom w rozwoju przestrzennym prowadzącym do jego nierównowagi należy przeciwstawić się poprzez zintegrowane działania planistyczne i inwestycyjne zmierzające do strefowania i etapowania rozwoju, z naciskiem na zagospodarowywanie terenów przemysłowych i powojaskowych oraz utrzymywanie chwiejnej równowagi w systemie przyrodniczym miasta.

Równowaga ta powinna być, w warunkach warszawskich, oparta o budowanie zielonego pierścienia i zielonych klinów, wokół pasm zabudowy towarzyszących szlakom kolejowym, dobrze w OMW rozwiniętym.

Ponadto realizowana powinna być poprzez zmiany systemu transportowego z koncentrycznego na obwodowo-koncentryczny i zintegrowany – oparty na kolei podmiejskiej (regionalnej i SKM), liniach metra, sieci tramwajowej i autobusowej.

Działania takie wymagają wzmocnienia współpracy podmiotów administracyjnych w zakresie zarządzania obszarem metropolitalnym, zarówno na szczeblu krajowym, wojewódzkim jak też powiatowym – międzygminnym. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego zaproponowała szereg działań, które mogłyby stać się przesłanką zarządzania metropolitalnego. Zgonie z celami w niej wyznaczonymi z jednej strony wspierany jest rozwój Warszawy i aglomeracji warszawskiej, aby pozytywne impulsy mogły rozprzestrzeniać się na obszar całego województwa. Z drugiej strony podejmowane są działania na rzecz bezpośredniego wsparcia obszarów poza metropolitalnych, mające na celu ich aktywizację społeczno-gospodarczą. Odbywa się to m.in. poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej w regionie, wzmocnienie potencjału rozwojowego ośrodków subregionalnych i małych miast oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich. Przyszłość równowagi w procesie zarządzania zawierać się będzie w planowaniu w zespołach funkcjonalnych a zarządzaniu w obszarach administracyjnych.

dr arch. Tomasz Sławiński

Zastępca Dyrektora Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie

Referat wygłoszony na konferencji pt " Gospodarka przestrzenna w świetle wymagań strategii zrównoważonego rozwoju", zorganizowanej przez Katedrę Gospodarki Przestrzennej i Nauk o Środowisku Przyrodniczym Wydziału Geodezji i Kartografii PW oraz Polską Akademię Nauk – Komitet Geodezji Sekcja Gospodarki Przestrzennej i Katastru w Jachrance w dniach 16-17 czerwca 2011